

Konu: **Kadim Diller ve Yazılar**

Yazı: **32**

Noel ve Nardugan

Doç. Dr. Haluk Berkmen

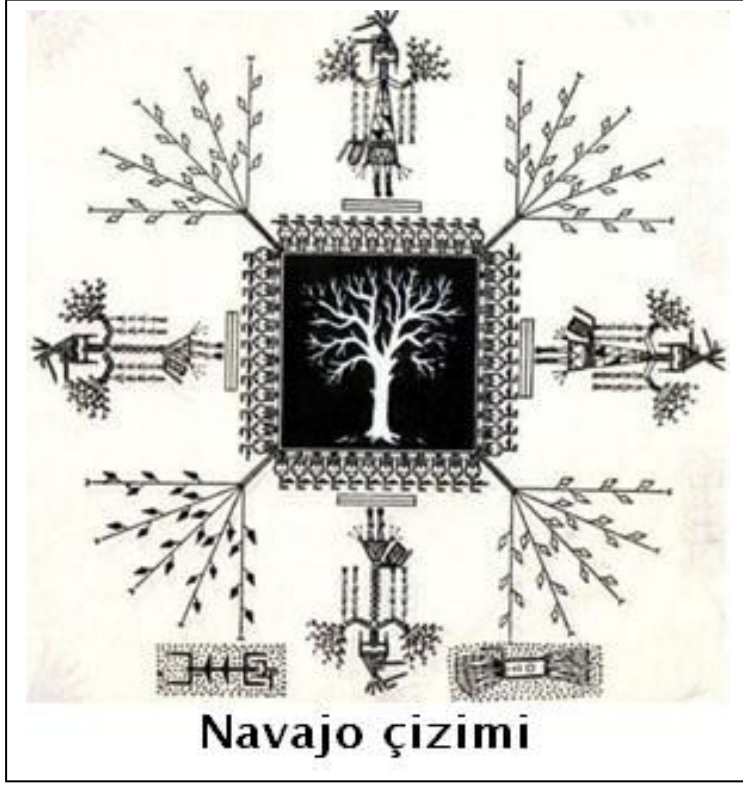
Yeni yılda pek çok ülkede Noel Ağacı gelenek olarak süslenir. Bu geleneğin kökeninde hediye getiren Noel baba inancı bulunmaktadır. Yeni yıl yaklaşırken bir çam ağacı süslenir ve altına hediyeler yerleştirilir. Bu geleneğin kökeninde İslamiyet öncesi Asya Türklerine ait **Hayat Ağacı** inancı bulunmaktadır. Asya halkının süslemek için seçtiği **akçam**, kışın dahi yapraklarını dökmeyen ve daima yeşil kalan özelliğinden dolayı "hayat ağacı" olarak isimlendirilmişti. Halen ülkemizde istek ve beklentilerini bir kâğıda yazıp yatır olduğu inanılan kişilerin mezarlarındaki ağaçlara takmak geleneği devam etmektedir.

Asya Türkleri gecelerin kısalıp günlerin uzamaya başladığı dönemde akçam ağacını süslerler, ateş yakıp etrafında dans ederlerdi. Bu gelenek halen devam etmekte ve **Nardugan Bayramı** adıyla bilinmektedir. 'Nar' ateş ve 'dugan' doğan demek olduğundan Nardugan "doğan güneş", yani uzayan gün anlamını taşır. Hayat ağacına bağlı bir diğer inanç da bu ağacın göğü tuttuğu ve göğün insanların üstüne çökmesine engel olduğudur. Noel ağacı süslemesi de Asya kökenli olup, Türklerin Avrupa'ya hediye ettiği bir kadim inançtan türemiştir.

Hayat Ağacı inancının Asya kökenli olduğunu Amerika yerlilerinde de bulunmasından anlıyoruz. Amerikan **Navajo** halkına ait alttaki çizimde kutsal ağaç merkezde bir kare içinde bulunuyor. Kareyi çevreleyen küçük boyda çizilmiş olan kadınlar ellerinde demetlerle ağaca dua ediyorlar. Asya'dan Amerika kıtasına göç etmiş bu insanların bir doğa dini sayılabilecek olan şamanlığa inandıkları biliniyor. Kızılderili dediğimiz bu insanların güneş doğarken yaptıkları ayinler ve tüm bitkilerin ruh taşıdıklarına inanmaları Asya şamanlığının devamıdır.

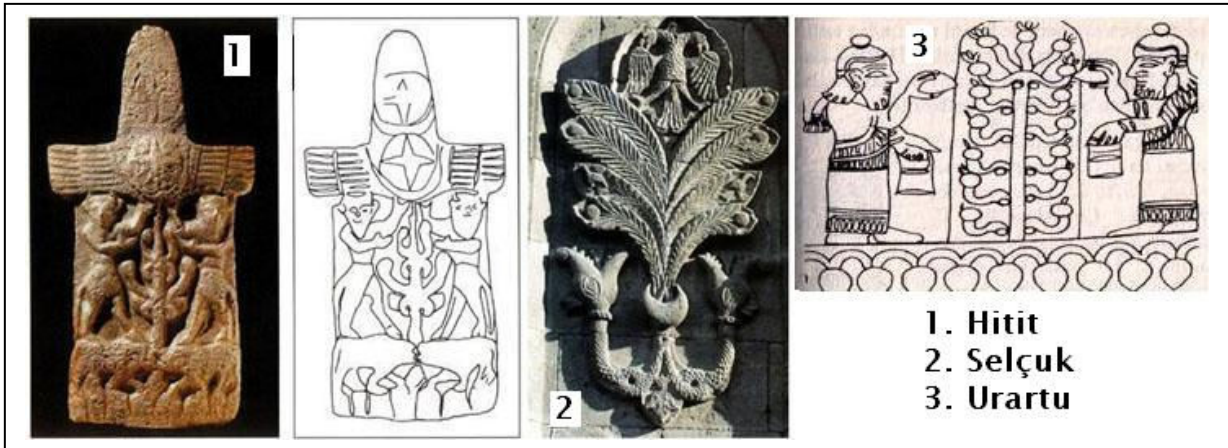
Altta sağda görülen akçam ağacı bir Asya Türkünün işlediği halıdır. Üzerinde süsler ve etrafında uçan kuşlarla kutsal birçok kavram içeriyor. Ağaçtaki süsler gökteki yıldızları simgeliyor. Böylece, dümdüz bir direk gibi yükselen ağaç göğü tutmakta olduğu kavramını aktarıyor. Ayrıca ağacın çevresindeki kuşlar manevi şaman uçuşunu da hatırlatıyor.

Noel sözü Fransızca 'nouvelle' yani 'yeni' sözü ile ilgili olduğu ve 'Yeni Yıl' kavramının Nardugan bayramından batıya geçtiği anlaşılıyor. Bu geleneğin Asya halkları tarafından Anadolu'ya taşınmış olduğunu da görüyoruz.

Anadolu'da kutsal hayat ağacının kadim dönemlerden beri önemli bir simge olarak devam ettiğini görüyoruz. Alttaki resimde solda (1) görülen Hitit kabartmasında iki boğa-insanın arasında hayat ağacı görülüyor. Başları üzerinde de kanatlı güneş simgesi bulunuyor. Kabartmanın çizimi ayrıca belirtilmiştir (Kaynak: **Hitit Güneşi**, Sedat Alp, Tübitak yayını, 2002, sayfa 27).

Ortada (2) görülen hayat ağacı bir Selçuk kabartması olup, Erzurum'daki **çifte minareli medresenin** duvarını süslüyor (Kaynak: **Anadolu'nun Selçuklu Çehresi**, Semra Ögel, Akbank yayını, 1994, sayfa 113).

Sağda ise (3), doğu Anadolu'da ileri bir kültür geliştirmiş olan Urartu inancında hayat ağacından meyve toplayan iki kişi görülüyor (Kaynak: **Anadolu Arkeolojisi**, Veli Sevin, Der yayını, 2003 sayfa 221). Bu çizimde toplanan nar meyvesi ile Nardugan sözündeki 'nar' kavramı arasında ilişki düşündürücüdür.

Fuzuli Bayat'ın **Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı** başlıklı kitabının 92. sayfasında hayat ağacının aynı zamanda bir **şaman ağacı** olduğundan söz eder:

Cennette yerleşen iyi ve kötüyü idrak etme ağacının meyvesini yemekle insan, yaşağı bozmuş ve ölümsüzlükten ölüme terk edilmiştir. Şaman ağacı ilk mükemelliği simgeleyen cennet ağacıdır ki, inisyasyonda başlangıç bilgiye sahiplenmek anlamı içerir.

Hayat ağacının Osmanlılardaki anlamını anlatan **Nevill Drury** (Kaynak: **Shamanism**, Element yayını, 1996, sayfa 39) şöyle der:

Osmanlı Türkleri bir-milyon yapraklı hayat ağacından söz ederler. Her bir yaprakta bir insanın kaderi kayıtlıdır. Bir insan öldüğünde bu ağaçtan bir yaprak düşer.

Ayrıca Viking inancında **Yggdrasil** ağacı vardır ki, bu da Hayat Ağacı kavramının kuzey Avrupa kültüründeki devamı olması mümkündür. Alttaki çizimde Hayat Ağacı olan Yggdrasil ağacının yanında duran tanrı Odin görülüyor. Odin, Asya tanrısı olan Ülgen olabilir.

Her ne kadar resimdeki ağaç bir çam ağacına benzemiyorsa bu ağacı anlatan kaynakta sürekli yeşil kaldığı ve 'urd' üzerinde durduğu yazılıdır. Urd sözü de 'yer' ile ilişkili olup Yggdrasil'in Yggd sözü ile Yurd → Urd → Erde → Earth sözleri arasında yakın ilişki olduğu görüşümdedir. Yurd aynı zamanda çadır demek olup zamanla ülke anlamlarına dönüşmüş olabileceği kuvvetle muhtemeldir. **THE PROSE EDDA** adlı eserinde Snorri Sturluson, İzlanda dilinde Yggdrasil ağacından söz eder. Bu eser İngilizceye 1916 yılında ARTHUR GILCHRIST BRODEUR tarafından çevrilmiştir.

Kitabın önsözü şu cümle ile başlıyor: "Near the earth's centre was made that goodliest of homes and haunts that ever have been, which is called **Troy**, even that which we call **Turkland**." Çevirisi: "Dünyanın merkezine yakın, avlanmaya uygun olan mükemmel insanların yaşadığı, adı Troy olarak bilinen fakat bizim **Türk-Ülkesi** dediğimiz bir bölge vardı."